

Lędzwan siewny w krajowych zbiorach kolekcyjnych jako perspektywiczna roślina strączkowa

Wojciech Rybiński

Instytut Genetyki Roślin PAN, Strzeszyńska 34; 60-479 Poznań

W ramach programu wieloletniego koordynowanego przez Krajowe Centrum Roślinnych Zasobów Genowych – IHAR Radzików prowadzona jest kolekcja marginalnych roślin strączkowych obejmująca między innymi obiekty z rodzajów: *Vicia*, *Cicer*, *Lens* i *Lathyrus* reprezentowanych przez takie gatunki jak: wyka siewna (*Vicia sativa* L.), ciecierzycza (*Cicer arietinum* L.), soczewica (*Lens culinaris* L.) i lędzwan siewny (*Lathyrus sativus* L.). Pod względem ilościowym dominującymi są obiekty z rodzaju *Lathyrus* z jego głównym przedstawicielem – lędzwanem siewnym. Należy on do najstarszych gatunków uprawnych, a znany był już 8000 lat przed Chrystusem. Historia uprawy lędzwanu na terenie Polski nie jest bliżej znana. Według Profesora Milczaka z UP w Lublinie lędzwan siewny dotarł do Polski (rejon Podlasia) towarzysząc soczewicy jako chwast już w XVII wieku wraz z osadnictwem tatarskim. W miarę ekspansji obu gatunków na dalsze tereny, przewagę adaptacyjną uzyskiwał lędzwan siewny, stając się z czasem gatunkiem dominującym. Wspomina o nim w encyklopedii rolniczej polski przyrodnik żyjący w XVIII wieku ks. Krzysztof Kluk. Pierwsze dane o hodowli lędzwanu w Polsce (rejon Gdańska) pochodzą z 1937 roku. Dopiero po wielu latach na podstawie obiecujących doświadczeń polowych z lokalnymi formami lędzwanu przeprowadzonych w Białej koło Radzyna Podlaskiego (1991) i dalszych prac rozpoczęto selekcję indywidualną, a prowadzenie hodowli twórczej w Nochowcu od roku 1993 doprowadziło do rejestracji dwóch odmian lędzwanu siewnego – Derek i Krab, dotąd jedynych w krajowym rejestrze. Mimo uzyskania niewątpliwego postępu hodowlanego i niezaprzeczalnych zalet użytkowych (wysoka zawartość białka – do 32 %, odporność na niskie temperatury, wybitna odporność na suszę, tolerancja na rodzaj gleb, wyższa odporność na pęknięcie dojrzałych strąków niż grochu, znaczna odporność polowa na choroby grzybowe) lędzwan siewny nadal ma marginalne znaczenie w polskim rolnictwie. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest konieczność poprawienia niektórych niekorzystnych cech użytkowych jak również mało poznana pula genowa, którą reprezentują w Polsce dwie uzyskane odmiany oraz nieliczne formy lokalnie uprawiane dotąd na Podlasiu. W celu wzbogacenia wspomnianej puli genowej i poszerzenia zakresu zmienności genetycznej cech rozpoczęto gromadzenie obiektów reprezentowanych obecnie przez własne indukowane mutanty, lokalne formy z Podlasia oraz obiekty pochodzenia zagranicznego – odmiany uprawne i lokalne genotypy. W ramach wystąpienia konferencyjnego przedstawiono ich pochodzenie, opis botaniczny, charakterystykę morfologiczną oraz wartość użytkową z ewaluacji polowych uzupełnionych przez wyniki składu chemicznego nasion w odniesieniu do zawartości białka, jego składu aminokwasowego, tłuszczu, profilu kwasów tłuszczowych oraz czynników antyżywnościowych.

**Informacja o uczestnictwie w Sympozjum Naukowym „Zasoby Genowe Roślin
Użytkowych na Rzecz Hodowli”.**

Uczestnik: prof. dr hab. Wojciech Rybiński, kurator kolekcji marginalnych roślin strączkowych gruboziarnistych.

Forma prezentacji: wystąpienie

Autor: prof. dr hab. Wojciech Rybiński

Źródło finansowania: zadanie 1.2, „Prowadzenie kolekcji zasobów genowych marginalnych roślin strączkowych gruboziarnistych”